

Tezaurul geto-dacic de la *Surcea* (jud.Covasna)

de Conf. Univ. dr. George V Grigore

În anul 1934, cu ocazia unor săpături, s-au găsit următoarele obiecte din argint: 1) o faleră, ovală, reprezentând un călăreț în mers spre dreapta. El ține cu mâna stângă frâul, iar cu dreapta mânerul unei săbii lungi. Călărețul, imberb, este îmbrăcat în armură și poartă pe cap coif; deasupra capului este un vultur cu aripile desfăcute. La picioarele calului, redat în mișcare, cu piciorul stâng ridicat, se află un câine (lup); 2). o faleră, rotundă, reprezentând un grifon; marginile ambelor falere sunt ornamentate cu semiove incizate; 3). patru baze de cupe, de formă semisferică, ornamentate în relief (de sus în jos): șnur, frunze de acant și lotus cu vârful în jos, alternând; spațiile dintre vârfurile frunzelor sunt umplute cu puncte; (D = 7,2 - 7,3 cm); toate piesele sunt din argint aurit; 4). șase nicovale de fier; 5). un lingou de argint). Reprezentarea Grifonului Getic mai apare pe scuturile de fier geto-dace din *Cetatea Piatra Roșie*, pe fundurile paharelor bitronconice de argint geto-dacice tip Agighiol, pe coiful princiar de aur al Frăției Getice descoperit la Coțofenești (jud. Prahova), pe vasele de aur din Tezaurul de la Sânnicolau Mare (Banat), dar și în reprezentările existente pe tezaurele geților sudici (traci) descoperite în Bulgaria. Falera era un ornament care se purta la gât, ca medalion. Pe primul dintre aceste medalioane descoperite la Surcea avem una dintre primele reprezentări ale acvilei, cea care s-a consacrat în heraldica românească de mai târziu (Mama Gaja Vultureanca). Tezaurul datează din sec. I î.Hr. Din localitate au fost culese și fragmente de vase romane, care indică o stațiune foarte bogată și de lungă durată. Prima atestare documentară a localității este din anul 1567. Denumirile istorice românești ale locului au fost: 1787, Perr (Par); și din 1854,

Surce (Surcea). Satul Surcea aparține de comuna Zăbala (jud. Covasna) și se afla la 3 km vest de Tamașfalău, pe DC 10. În perimetrul localității s-au identificat mai multe unelte de piatră cioplită, fără precizarea epocii. Pe ogorul unui locuitor au fost culese fragmente ceramice, fusaiole de lut, oase de animale, lame de silex, aparținând epocii neolitice, precum și fragmente ceramice, un vas cu patru butoni, o ceașcă cu toartă, aparținând epocii bronzului. În perimetrul localității s-au mai găsit fragmente ceramice datate din prima și a doua epocă a fierului.

Dacă ne dorim să înțelegem mai mult din identitatea noastră, să înțelegem mai mult din rădăcinile noastre și din trecutul străbunilor noștri, ar trebui să ne întoarcem privirile către inima României, acolo unde sunt cele mai numeroase dispute legate de identitatea și de istoria noastră. În județele Harghita și Covasna au fost descoperite de-a lungul timpului peste 200 de așezări, 34 de cetăți și peste 30 de tezaure, toate GET-ice! În timp ce autoritățile se ocupă cu polemizările, aceste descoperiri uluitoare nu sunt nici popularizate, nici puse în valoare, deși ar putea să lumineze o bună parte din vechimea acestui popor român. În această zonă, totul a început pe la 1800, cu descoperirile făcute întâmplător de țăranii care își munceau pământurile. Ei aduceau autorităților bucăți ciudate de metal vechi, sau cioburi, sau chiar vase întregi, pe care le descopereau atunci când întorceau brazda cu plugul. Astfel de semnalări erau destul de frecvente pe toată partea estică a Transilvaniei și aproape că nu există sat în care să nu se știe câte un loc „special”, o „vatră”. D. Scheint a fost printre primii cercetători care a luat aminte la aceste descoperiri întâmplătoare și a început studiarea sistematică a regiunii. A căutat în special cetățile și așezările fortificate, acestea fiind încă de pe atunci obiect de dispută, mai ales pe problema datării: erau ele construite înainte sau după descălecarea secuilor? Concluziile sale vor fi în bună măsură politizate, vorbindu-se despre cetăți construite și înainte, și după venirea secuilor. Curios a fost însă faptul că cetățile considerate

mai vechi se regăseau în legendele locale, pe când cele mai noi nu se regăseau în poveștile secuilor. Cercetările ulterioare au arătat că cetățile mai noi au fost construite de cele mai multe ori pe ruinele vechilor cetăți sau fortificații. După studiul publicat de Scheint în 1833, au urmat însă și alte cercetări ale zonei. În perioada interbelică, A. Ferenczi face primele săpături de anvergură, strict pe problema dacică. Într-un moment în care nu se politiza atât de mult cercetarea, descoperirile și însemnările sale au avut o importanță foarte mare pentru cei ce au studiat ulterior, deși exagerări au mai existat, inclusiv legate de o „perioadă slavă” a regiunii. În 1985, Viorica Crișan, acum directoare a secției de arheologie a *Muzeului din Cluj*, a ajuns la muzeul din Miercurea Ciuc și a început să pună cap la cap toate studiile de până atunci, făcute despre dacii din estul Transilvaniei. Numai astfel s-au mai „limpezit” izvoarele arheologice aflate aici. Pentru o primă abordare, traseu „arheologic” de pe latura stângă a Râului Negru este cel urmărit de noi, în această cercetare. Acesta continua fie drumul ce intra prin Oituz – Brețcu - Ojdula, fie pe cel denumit „Calea Vrancei” și care pătrundea în depresiune la Ojdula și continua prin așezările dacice de la *Hilib, Ghelița, Peteni, Zăbala, Tamașfalău, Surcea, Telechia, Brateș, Boroșneu Mare, Reci* și mai departe spre alte zone ale Daciei intracarpatică. În acest drum ajungeau și cei care treceau muntele pe Bâsca Mare - Comandău - Covasna sau pe celelalte căi dinspre Buzău. Este greu de spus dacă unul din cele două trasee a fost mai intens utilizat sau nu. Cert este că și pe cel de al doilea se remarcă, pe lângă artefactele obișnuite ale așezărilor, tezaurele monetare și de obiecte descoperite la *Ojdula* (tezaur de monede grecești), *Hilib* (tezaur format din 76 drahme Dyrhachium, trei imitații de tetradrahme thasiene și un denar roman republican), *Ghelița* (2 tezaure, din care unul de podoabe și denari republicani romani (o brățară în spirală, decorată cu motive în relief executate prin ștanțare, 3 fibule fragmentare de tip Latčne târziu cu coardă exterioară, un lanț împletit, fragmentar și monede romane republicane) și altul (compus din 200 monede grecești Thasos,

Apollonia și Dyrrhachium), sau *Peteni* (tezaur de monede și podoabe compus din 39 denari republicani romani (172 - 68 î.Hr), două brățări spiralice cu palmete, decorate cu motive în relief realizate prin ștanțare, un colier fragmentar și două fibule de tip „linguriță”, bucăți de bandă de argint, o placă de bronz și un fragment dintr-o placă de fier).

Cavalerul Zamolxian sau Danubian (cel care, cu ajutorul calului se putea deplasa foarte repede) era dedicat unei cauze sfinte: apărarea Mării Ariei Getice europene, ca vatră a unui vechi și important popor. De aceea reprezentarea acestuia pe una dintre falerele de la

Falera nr. 1 din tezaurul geto-dac descoperit la Surcea (jud. Covasna). Cavalerul Zamolxian sau Danubian „mărșăluiește” către dreapta (Est; Soare-răsare). De sus este protejat de Mama Gaya Vultureanca (Planeta Pământ), iar jos se află cățeaua-lupoaică (Câinii Pământului, ce vor da semnalul în caz de cataclism). Cu Gaya deasupra sa, Cavalerul apare protejat de Marea Pasăre, precum faraonii egipteni cu Șoimul Sfânt deasupra capului (simboluri comune ale Vechii Biserici Valaho-Egiptene)

Falera nr. 2 din tezaurul geto-dac descoperit la Surcea (jud. Covasna). Grifonul Getic apare orientat către stânga (Vest, Soare-Apune). Ființa fantastică apare ca o combinație a forței leonine a vieții (Zeița Sarmis) și a Planetei Pământ (Mama Gaya Vultureanca; cea care „zboară” prin timp și prin cosmos-spațiu). Este semnul „Restartării” vieții prin Apocalips (oprirea timpului, căderea întinericului, Rezidirea Lumii prin transformări planetare (ridicare munți, scufundare continente, etc.), iar apoi revenirea la normal: apariția „Ziurelului de Ziuă” și Începutul Noului Timp. Oamenii care vor trece de această încercare vor deveni zei (vor trăi sute de ani, precum spune Biblia; în aceasta constă Nemurirea de care se vorbește în religie sau mitologii)

Cele două falete din argint aurit ale Tezaurului Geto-Dac de la Surcea (jud. Covasna)

Tezaurului Geto-Dac de la Surcea (jud. Covasna). Datat secolul I î.Hr.

